

PROLOOG

1968-'69

PERS-REAKTIES OP DE PREMIÈRE VAN "EEN GEBOREN LEUGENAAR"

TROUW VRIJDAG 4 OKTOBER 1968

Proloog met speelse 'Geboren leugenaar'

door C. VAN HOBOKEN

TILBURG — De Toneelwerkgroep Proloog heeft donderdagavond in de stadschouwburg de eerste opvoering gegeven van het in 1963 reeds door de toneelgroep Studio geïntroduceerde spel 'Een geboren leugenaar' van het Engelse schrijversduo Keith Waterhouse en Willis Hall. Het is natuurlijk alleen maar voor degene die destijds de Studio-voorstelling heeft meegemaakt interessant te weten, dat beide opvoeringen hemelsbreed van elkaar verschillen. Heeft bij Studio Peter Oosthoek het op zich naturalistische spel in zijn regie sterk vergroot en overtrokken geësceneerd, bij Proloog heeft de Vlaming Leo Beyers het meer in een realistisch ironisch vertolken gezocht. Het resultaat was dat de voorstelling wat minder wild en gechargeerd en meer burgerlijk herkenbaar werd. Als zodanig beantwoordde zij ongetwijfeld aan het doel dat Proloog zich met het geven van instructief toneel voor ogen stelt. Het spel van Waterhouse Hall - gespeeld in de bewerking die Paul Rodenko voor Studio maakte — handelt rondom de hoofdpersoon Wim Visser, een jonge kerel met extreme opvattingen, die een gevolg zijn van een niet

beredeneerd protest tegen het kleinburgerlijk milieu waarin hij leeft.

Hij is behept met fantasieën, die hem elke situatie even doen beheersen, en die hem doen bestaan in een werkelijkheid tot hij door de mand valt. Dat deze houding hem in conflict brengt met zijn omgeving die voor de oorzaak van zijn vluchten uit de werkelijkheid geen begrip op kan brengen en de ziekelijke fantasieën als leugens interpreteert, tonen de schrijvers op een verre van zwaarwichtige manier. De drie verlovings tegelijk, die Wim natuurlijk in het nauw brengen, en tal van andere gebeurtenissen, zorgen voor een lichte toon waarop het in wezen trieste verhaal van de onaangepastheid verteld wordt.

Die lichte toon is er in de Proloog-voorstelling heel spiritueel uitgekomen, en dat maakte het spel veel milder, veel aardiger ook, dan indertijd bij Studio. Er werd ook aantrekkelijk spel te zien gegeven door vrijwel alle spelers. Edgar Danz maakte van de hoofdrol een volkomen aanneemelijke figuur, die zich geestig in alle situaties lekker voelt. Het gebruikte decor, dat de voorstelling goed steunde, heeft Maurits Buma ontworpen.

De serie instructieve voorstellingen over het moderne toneel, preciezer aan te duiden als het Mrozekprogramma, heeft het hier zeer goed gedaan. Deze eenakters met voor- en nabespreking hebben zonder meer een goede aanloop gevormd voor 'het grote stuk', dat vanaf gisteren aan de gebruikelijke adressen is af te halen. In het Oostburgse Ledeltheater liet de ZVU voor de leerlingen van het voortgezet en middelbaar onderwijs de Zeeuwse première van 'Een geboren leugenaar' (Billy Liar) van Waterhouse en Hall gaan.

Het is een al niet zo nieuw stuk meer en 'Proloog' heeft dat nauw merkbaar aanvoeld. De niet meer in het gehoor liggende gedeelten zijn er uitgeschrapt. De zeer goed speelbare vertaling van Paul Rodenko is op plaatsen aangevuld en aangepast. Over bleef een stuk dat er — ondanks enkele zwakke plekken — zijn mocht en de taal van deze tijd vrij behoorlijk en zonder veel hapen sprak. Dat is wat zeker een jeugdvoorstelling nodig heeft, wil een eerder gegeven inleiding en instructie enige zin hebben.

Het stuk zelf geeft het verhaal van een huis in — laten we zeggen — de bloemenbuurt van een stadje. Een huis met mensen, vader, moeder, zoon en grootmoeder. De zoon springt er uit.

Hij is daar dan ook achttien jaar voor en heeft bovendien een beetje meer hersens, een beetje meer gevoel voor een leven dat zich eventueel en desgewenst ook kan afspelen buiten dat huis in die bloemenbuurt van dat stadje.

Het conflict is er en manifesteert zich via allerlei kleine conflictjes, die om reacties vragen. Reacties van de mensen op het toneel, die binnenskamers reageren. Dat moeten ze, het is hun opdracht. Reacties ook van de jonge mensen in de zaal? Reacties die dus niet binnenskamers hoeven te blijven?

Het moest er wel van komen in de uitvoering die 'Proloog' ervan gaf. Het spel leverde (weer) een verrassing op. Edgar Danz toonde zich een zeer goed en langs de gevoelige lijnen van de nuance spelend acteur, daarin knap gesteund door de mensen die rond hem

met hem het stuk meer gaven dan het door de tekst was gegeven. Samen kwamen ze (in de regie van Leo Beyers) tot een bepaling van het karakter van de toneelwerkgroep 'Proloog'. Enkele zwakke momenten in het spel deden daar niet zoveel aan af.

Reacties waren er genoeg in het Oostburgse Ledeltheater. Geen reacties op een hemelhoog de zaal uitrazende problematiek maar reacties op een gebeuren, dat mensen in hun kleine grote dingen van alledag wist te vangen. Een goede voorstelling dus van een groep die in de Oostburgse omstandigheden in een gehalveerd decor moest spelen. We hopen dat het soepel contact zal blijven. 'Proloog' heeft zijn volledige bereidheid inmiddels wel getoond. Deze ongelooflijk hard werkende groep, die nog deze maand met Molières 'Wonderdokter Sganarelle' in de provincie komt, brengt 'De geboren leugenaar' met een korte zakelijke inleiding van Albert van der Baan vandaag in Zierikzee. Ook Middelburg en Goes krijgen hun beurt, een goede gelegenheid om kanttekeningen (en een uitroepeten) bij een sterk voorwoord te plaatsen. D.O.

PROLOOG
ZEEUWSE
CURIAANT

KUNST IN ZEELAND

Een uitroepeten bij een voorwoord

VRIJDAG 8 NOVEMBER 1968

ZEELANDTOURNEE TONEELGROEP 'PROLOOG'

De claim die de ZVU en Zeeland voor (voornamelijk) jeugdtonelvoorstellingen op de jonge groep 'Proloog' hebben gelegd, krijgt hoe langer hoe meer het aanzien van een soepele handdruk, de aanloop tot een langlopend soepel contact (en contract naar we hopen).

De duidelijke boodschap die 'Proloog' komt brengen is die van een ter zake doend voorwoord tot het toneel, de inleiding tot een gebeuren dat tot de dingen van de dag gerekend moet worden. Daarmee rekening houdend komt 'Proloog' met een fris, duidelijk en ter zake doend programma. De toon van de tot het publiek op engelen vleugeltjes nederdalende cultuurboodschappers ontbreekt gelukkig helemaal en in plaats van de vliesvleugeltjes is er de stevige stap van (nou ja toch maar) de engel, die immers ook maar een mens is.

Proloog speelt 'Een geboren leugenaar'

KOMEDIE MET OPSTANDIGE JONGEN IN MUF MILIEU

KOMEDIE" noemen de succesvolle Engelse schrijvers Keith Waterhouse en Willis Hall hun in teamwork geschreven „Billy Liar". Toch is de toneelbewerking van Waterhouse's roman eigenlijk helemaal zo vrolijk niet, ook al kan men er behoorlijk om lachen. Het kerngegeven van „Een geboren leugenaar" dat gisteravond zijn première by Proloog beleefde, is de opstandigheid van een 18-jarige jongen die niet wil vastroesten in het burgerlijk-muffe milieu van zijn ouderlijk huis, maar die de kracht mist om er daadwerkelijk uit te breken. Daarom vlucht hij in een droomwereld die hij met leugens over-eind moet houden. Het is deze ongebreidelde fantasie die zijn omgeving telkens voor komisch werkende verrassingen plaatst.

Ilona van Wijk en Edgar Danz in „Een geboren leugenaar"

In 1963 was het toen recente stuk de nieuwjaarspremière van Studio met Henk van Ulsen in de hoofdrol. Het verrassende van het weerzien is nu dat een periode van vijf jaar, bij de huidige ontwikkeling van het toneel, zo onoverbrugbaar lang kan lijken. Want de naturalistische milieuschildering, die nog extra-kleinburgerlijk aandoet in de verhollandste bewerking van Paul Rodenko, is nu die korte tijd al bijna ongenietbaar van uitvoerigheid geworden.

Vooral het kleffe zeuren van de ouders en de grootmoeder — ook al omdat ze zo reëel worden uitgespeeld als Leo Beyers' regie kennelijk voorschreef — werkt nu storend door het totaal ontbreken van enig mededogen met (of diepte in) de karakters.

Alleen door de met liefde beschreven — autobiografische — puberfantasieën van de titelrol krijgt het stuk niveau en warmte en tenslotte is de ontmoetingsscène met het „wilde" meisje zelfs van een ontroerende poëzie.

Toch heeft Proloog met dit stuk geen onverstandige keuze gedaan. Ten eerste is de weinig van de fantasie vergende intrige voor „ongeschoold" publiek heel wat eenvoudiger kost dan de vuurproef waaraan het andere Zuidnederlandse gezelschap — Globe — zijn Brabants publiek eegisteren onderwierp. En ten tweede bleek men voor de hoofdrol over de kenaverse acteur Edgar Danz te beschikken die vooral plastisch het lobbesachtige van „Wim Visser" mooi herkenbaar neerzette terwijl hij met Ilona van Wijk een subtiel gezamenlijke fantasietot een hoogtepunt maakte. Een aantal randfiguren wisten in het wat al te mooi opgepoetste decor van Maurtis Buma, uit hun rollen niet veel meer dan schamele en onvoldoende typeringen op te bouwen, terwijl ook de tekst van de vader (nog) met al te grote haperingen over het voetlicht kwam.

Er zal kortom uit deze wat traag en traditioneel opgezette voorstelling wellicht een onderhoudende opvoering groeien die bij jeugdige of onervaren publieken verdiend succes kan oogsten.

HANS VAN DEN BERGH

HET PAROOL

Wordt een leugenaar wel geboren?

„Een geboren leugenaar” van Proloog Regie had duidelijker gekund

TILBURG, 4 okt. — „Een geboren leugenaar” van het geroutineerde tweetal K. Waterhouse en W. Hall is een problematisch blijspel dat al door verscheidene amateurtoneelgroepen is gespeeld. Heel in het kort gaat het om een jongen van achttien jaar die door fantasieën en geestelijke vluchtspelletjes aan de dagelijkse sleur van ouderlijk milieu en de gegevenheid van de maatschappij tracht te ontkomen. Natuurlijk lukt hem dit niet. Maar een episode van leugens, conflicten en utopieën kapituleert hij noodgedwongen. Er is nog wel kans op uitzicht, maar niet veel.

Regisseur Leo Beijers van toneelwerkgroep Proloog heeft het technisch goede maar inhoudelijk banale stuk gekozen voor de middenklassen van MAVO en HAVO. Het is ook bedoeld als vrije produktie. In een geslaagd realistisch decor van Maurits Buma dat een dwarsdoorsnede voorstelt van een monotone straat heeft Beijers m.i. geen duidelijke keuze kunnen maken inzake aard en bedoeling van het stuk. Voor een komedie is de regie te gechargeerd, te dik, van een naturalisme dat afstoot. Voor een psychologisch rollenspel is het stuk te oubollig (geworden).

Tragiek vraagt stiltes en een ingetogenheid die gisteravond niet overkwam. De tekst was vergaand gemoderniseerd en aan de streek aangepast (Eurostrand, Mia Smelt, de Vlaamse komiek Jef Burms, enz.)

Dat werkte wel. Edgar Danz toonde veel soepelheid in z'n hoofdrolspel. Hij was bij tijd en wijle een cabaretier, nam makkelijk overgangen en verdeelde zijn rust en vaart in het spel vaardig.

Zijn toneelouders Ton van Otterloo en Wilma van Klaveren leggen in hun spel onbedoeld vaak een wat pathetisch traditionele volkstragiek. Ook gisteren was dit enigermate weer zo. Oma (Fien Berghedge) was eveneens streng realistisch geregisseerd. De familie toonde overigens goed samenspel. Bart Scheepens, als nuchtere vriend en Thea Roding, Corrie Arends en Ilona van Wijk als de drie verloofdes van „Wim Visser” (Edgar Danz) waren actief en contact-attent. Een zeer

Een jonge hardwerkende en nog niet in één of ander toneelplan vastgeroest gezelschap is Proloog. Gestationeerd in Eindhoven en onder de voortvarende leiding van Jurg Molenaar, richt de groep zich voornamelijk tot het jeugdige, tot nu toe wat misdeelde publiek in het Benedenmoerdijkse. En uit het enthousiasme, waarmee de première van *Een Geboren Leugenaar* van Waterhouse & Hall ontvangen werd, blijkt dat deze zelfopgelegde taak warm gewaardeerd wordt door de Brabantse jongeren, al zaten in de Tilburgse schouwburg heel wat bezadigde lintjesdragers. Uit flarden van pauzegesprekken bleek dat het enthousiasme van deze ouderen voornamelijk het spel betrof; het stuk werd herhaaldelijk afschuwelijk genoemd. En terecht. Want het handelt over een aardige, achttienjarige, doodnormale jongen, die gebukt gaat onder een paar zulke ellendige cliché-ouders, dat iedere toeschouwer, die zelf kinderen in die leeftijd (gehad) heeft en hun *Sturm und Drang* met mufte autoriteit heeft willen betugelen, wel moet schrikken van het duidelijk herkenbare, ouderlijke onbegrip. Waarmee maar gezegd wil zijn dat de stukkeuze van Proloog in dit geval uitstekend geschikt is om onervaren jongeren toneel-mind te maken.

De aardige zoon, waarmee iedere

middelbaar-scholier zich van harte mee kan identificeren, kan het niet bolwerken tegen de ouderlijke, goedbedoelde maar altijd slechtvallende bemoeizucht, en vlucht noodgedwongen in een gefantaseerde wereld. En daar hij in zijn eskapisme fantasie en werkelijkheid niet steeds uit elkaar weet te houden, wordt hij regelmatig op „leugens” betrap, waardoor de verstandhouding met de ouders nog weer slechter wordt, wat weer resulteert in bemoeizucht, vlucht, leugens, etc.

Het stuk is wat langdradig en schematisch, maar juist daardoor zijn alle personen duidelijk herkenbaar. De voorstelling is precies maar weinig fantasierijk geregisseerd door Leo Beyers. In een goed decor van Maurits Buma spelen de acteurs hun recht-op-en-nedere rollen heel sympathiek; niet briljant maar met grote vlijt en inzet. De hoofdrol is een verrassing door het spel van Edgar Danz, die met tekst en gebaar heel goed de geslagen hond suggereert, die om zijn ouders geen verdriet te doen maar weer op zoek gaat naar een leugentje om bestwil en zich zo steeds verder in de nesten werkt. Als de voorstelling nog wat aan tempo wint, zal Proloog met dit stuk, hoe afschuwelijk sommigen het ook vinden, vele jonge harten aan zich binden. NIC BRINK

DE GROENE AMSTERDAMMER

12 oktober 1968

EINDHOVENS DAGBLAD

Vrijdag 4 oktober 1968

natuurlijke scène van Ilona van Wijk en Edgar Danz sprong er even uit.

De voorstelling was na de pauze opmerkelijk sterker dan ervoor. Het ensemblespel kon er in haar geheel zeker mee door maar naar zuiver artistieke maten gemeten (het vormingswerk nu even terzijde) moet wel dit gezegd worden: een geboren leugenaar is geen „de avonden”. Van 't Reves puberheid is echt heel wat overtuigender dan de literaire schepping van Waterhouse en Hall.

J. W. O.

Proloog voor toneel

De toneelgroep Proloog, die opereert in het zuiden des lands, is een gezelschapje, dat zich speciaal toelegt op de educatieve aspecten van de toneelspreiding. Precies als de Noorder Compagnie in de noordelijke provincies en het Groot Limburgs Toneel voor de „deep south” is haar voornaamste taak de jeugd te interesseren voor het theater en dat betekent voor Proloog niet alleen een middelbare schooljeugd - die door milieu en opvoeding allicht eerder met het toneel in aanraking zal komen - maar ook de werkende jeugd en de jeugd van avondsvoortgezette opleidingen. Per slot van rekening loopt de leerplicht tot zestien jaar en het zou natuurlijk dwaasheid zijn dat men alleen toneel zou brengen voor diegenen die qua intellectueel niveau en belangstelling toch al meer affiniteit met kunsttuitingen hebben dan bijvoorbeeld leerlingen van een ambachtsschool, die door de hokjesgeest het stempel op zich gedrukt hebben gekregen zich voor niets anders te interesseren dan voor de bank-schroef en de lintzaag. Een dergelijk imaginair onderscheid zegt immers niets over de graad van waardering die de verschillende groepen voor uitingen van kunst kunnen hebben.

Men dient een gezelschap als Proloog dan ook duidelijk te onderscheiden van bijvoorbeeld Globe, dat ook in het zuiden des lands zijn activiteiten ontplooit, maar wél de hoge kunst in haar banier geschreven heeft, daarbij mikkend op een intellectueel en artistiek gericht kijkerspubliek. Waarmee overigens niet gezegd wil zijn dat Globe, zich evenmin als de andere grote gezelschappen, van voorlichting omtrent hun activiteiten hoeven te onthouden, ook niet op scholen. De voorstellingen die Proloog verzorgt worden echter uitsluitend met het oog op de jeugd gemaakt met de bedoeling om het toneel een min of meer gewaardeerde plaats in de samenleving in te laten nemen. Er zou al heel wat gewonnen zijn, als men van het vooroordeel af zou stappen dat acteurs lieden zijn, die zich behoorlijk staan aan te stellen. De voorstellingen van

Proloog richten zich afzonderlijk op het lager onderwijs (de hogere klassen), de onderbouw, de middenbouw en de bovenbouw. Vorig jaar verzorgde Proloog een alomgewaardeerde voorstelling van *Wachten op Godot* voor de bovenbouw. Een stuk dat inderdaad uitermate geschikt is om jonge

mensen, die juist begonnen zijn zich bewust te worden van hun eigen problematiek omtrent hun plaats in het leven, op ingrijpende en diepgaande wijze kennis te laten maken met het toneel, dat zich als communale kunst bij uitstek bezig houdt met deze algemeen-menselijke problematiek. Voor de middenbouw is thans *Een Geboren Leugenaar* tot uitvoering gebracht. Het stuk van Willis Hall

en Keith Waterhouse, dat enige jaren met veel succes op het repertoire van Studio heeft geprikt behandelt het betrekkelijk eenvoudige probleem van een jongen die zich door zijn dagdromerij, die voor leugens worden versleten, uit zijn burgerlijk milieu poogt te bevrijden of op zijn minst daarvan enige afstand te nemen, maar die toch niet genoeg moed en doorzicht heeft in zijn eigen situatie om, als de kans zich voordoet met zijn milieu te breken. Dit is een problematiek die een jongerenpubliek, dat in leeftijd varieert van 14 tot 17 jaar in hoge mate zal aanspreken, die talloze mogelijkheden biedt tot herkenning van zich zelf en zijn situatie.

Een paar jaar geleden kon dit stuk nog heel best aan een groot zelfs min of meer verwend publiek worden voorgezet, dat op enige toneelervaring kon bogen. Tegenwoordig zou dat niet meer gaan maar zo zal men deze geslaagde opvoering ook niet moeten bekijken of beoordelen.

PAUL BINNERTS

ACCENT

HET KATHOLIEKE SCHOOLBLAD

Zaterdag 19 oktober 1968

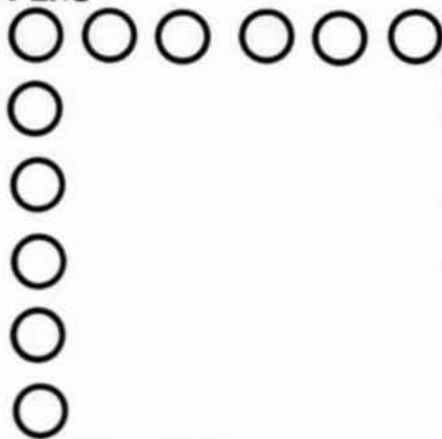
„EEN GEBOREN LEUGENAAR”

Wij hadden het genoeg een onder auspiciën van de Stichting Kunstzinnige Vorming Eindhoven georganiseerde voorstelling van het door het toneelgezelschap Proloog uitgebrachte spel van K. Waterhouse en W. Hall: „Billy Liar”, in de vertaling van Paul Rodenko „Een geboren leugenaar” geheten, bij te wonen. Voor de middenbouw van het voortgezet onderwijs is dit een volop begrijpelijk eigentijds spel, dat er wat de milieu-schildering betreft niet om liegt en wat de typeringen aangaat op buitengemeen-rake wijze zowel de oudere als de jongere generatie ten voeten uit tekent. Wim Visser is wel het buitenbeentje van de familie, die liegt en fantaseert alsof het gedrukt staat, maar ergens is hij ook het eigenlijk zielige over-intelligente jongelingetje dat thuis zijn draai niet kan vinden, zijn magere lyceum-tijd heeft verknald en nu als onvolgroeid achttienjarige droomt en fantaseert van een tekstschrijversbaantje of een andere min of meer show-business bedrijvende bezigheid. Op kantoor maakt hij reclame-kalenders zoek, misbruikt hij de postzegelkas en verknalt ook daar zijn relaties. Vader Gerard Visser is een brullende „verrekt”-en-„verdomme”-terminologie hanterende „eerzame” huisvader, Moeder Lies Visser weet als „zachtgekookt huisloofje” met zoonlief geen raad en Schoonmama Christien Emmink hangt dagenlang zeurderig op de sofa rond almaar „in mijn tijd was het anders” murmelend, zodat het geheel een kleinburgerlijk vervelend milieu-tje vertegenwoordigt. De Grietjes die Wim er op na houdt zijn van diverse pluimage. Anne-Marie is het bij sinaasappelen zwerende schuchtere, nette meisje; Rita het door Wim bedonderde, maar op haar stuk staande gehaaide typetje en Miep het gevoelige, niet van sex ontblote kindvrouwje.

Proloog heeft voor al deze typen de juiste mensen gekozen en onder regie van Leo Beyers de rollen aldus verdeeld dat de jeugdige figuren ook door de jongere acteurs en actrices worden gebracht, waarmee een natuurlijkheid werd bereikt, die wij in dit spel bij andere groeperingen nog niet hebben ontmoet. Vooral de moeilijke rol van Wim Visser, die door Edgar Danz wordt vertolkt is een bijzondere creatie geworden.

Wilt u onze rijpende en rijpere jeugd doen kennismaken van het moderne theaterspel, dat geen direct blijspel, geen drama en ook geen tragedie vertegenwoordigt, maar een tijdsbeeld en situatieschets geeft, iets waarover men nog eens kan nakaarten en waarmee men bepaalde problemen uit de botsing van de generaties kan bespreken, moogt u dit spel niet missen.

J. D.

de Volkskrant

van DINSDAG 15 OKTOBER 1968

Verrassend spel van Proloog

Stuk: Een geboren leugenaar, situatieschets van K. Waterhouse en W. Hall. Toneelgroep: Proloog. Regie: Leo Beyers. Titelrol: Edgar Danz. Decor: Maurits Buma. Nederlandse bewerking: Paul Rodenko. Theater: Stadsschouwburg, Eindhoven.

VOOR de middenbouw van het voortgezet onderwijs, waaronder ook het nijverheidsonderwijs, heeft Proloog als instructieve voorstelling van een modern toneelstuk de geschiedenis van de over-intelligente puber Wim Visser, die een leugenachtige fantasee wordt, in studie genomen. „Het is”, aldus de artistieke leider van Proloog, Jurg Molenaar, „geen traditioneel blijspel, geen drama of tragedie, maar gewoon een spel met humor, dramatiek en tragiek gepuurd uit het dagelijkse leven, dat u als jongeren wordt voorgezet om er zelf uw ervaringen en uw meningen aan te toetsen.”

Dank zij de uitgelezen bezetting, de rollen van vader en moeder Visser en schoonmoeder Emmink van Ton van Otterlo, Wilma van Klaveren en Fien Berghedge, terwijl de rollen van de jeugdige personen ook door jongere acteurs en actrices werden vertolkt, kwam deze intentie van de groep volledig tot zijn recht. Vader Visser werd een oprechte goedwillende, maar tirannieke baas, moeder Visser, een om haar kind bezorgd, maar weinig doortastend huissloofje en schoonmama Emmink een zeurderige lastpost. In dit burgerlijke, kleingeestige milieu is zoonlief Wim in alle opzichten een buitenbeentje, die alles aan elkaar fantaseert en de ene leugen na de andere vertelt, terwijl hij als hij alleen is zich van alles inbeeldt: dirigent van een orkest, commandant van een legeronderdeel, tekstschrijver bij de show-business. Met verrassende natuurlijkheid en beweeglijkheid wist Edgar Danz deze figuur uit te beelden, terwijl Bart Scheepens als zijn vriend en collega Arthur Peereboom natuurlijk de tegenpartij bood. Thea Roding, Corry Arends en Ilona van Wijk pasten zich voortreffelijk aan.

H. WITTERS

GEEN TRAGISCHE ONDERTOON

Proloog liet „Geboren leugenaar” van Studio niet verbleken

TILBURG — Een achttienjarige jongeman verzet zich tegen zijn burgerlijk milieu. Hij vlucht in telkens nieuwe verliefdheden maar vooral in wilde fantasieën. De jongen met zijn kantoorbaantje droomt zich schrijver en dirigent. Met een reeks leugens laat hij anderen in die fantasiewereld delen.

Dat is de feitelijke inhoud van „Een geboren leugenaar” (Billy liar), van Keith Waterhouse en Willis Hall, een handige en op effect berekende toneelbewerking van de gelijknamige roman.

In de Tilburgse Stadsschouwburg gaf de toneelgroep Proloog er gisteravond de première van. Vijf jaar geleden werd het stuk ook al gespeeld door de toneelgroep Studio. Toen werd het een klein maar obsederend psychologisch drama met een prachtige creatie van Henk van Ulsen, die van de jongen een ziekelijke leugenaar maakte. In die vertoning werd duidelijk, dat Billy — of Willem zoals hij in de uitstekende vertaling van Paul Rodenko heet — slachtoffer is van zijn afschuwelijke ouders, de bullebak van een vader, een zeurige moeder en een almaar mopperende oma.

Zonder reliëf

Bij Proloog bleef door de interpretatie van regisseur Leo Beyers niet veel meer over dan een goed speelbaar, vermakelijk spel. De tragische ondertoon kwam niet tot klinken. Edgar Danz in de titelrol speelde zijn leugenaar heel jongensachtig met een aantal goede momenten, als hij in de fantasiewereld leeft. Maar nergens was hij de ziekelijke jongeman, die zich wel in een leugenweb moet inspinnen om zijn milieu te ontvluchten.

Zijn zielige leugenmanie kreeg in de vertoning nergens het nodige reliëf in het spel van zijn ouders, die de oorzaak zijn van zijn vlucht in een leugenwereld. Ton van Otterlo en Willy van Klaveren waren niet meer dan een stel karikaturen, overdreven plat-pratende volkstypen. Wel voldeed Fien Berghedge als de oma, die in het verleden leeft en die almaar mopperend van haar milieu is vervreemd.

Bij de drie contrasterende meisjesstypen, in wier netten Willem verstrikt raakt, troffen Thea Roding

en Ilona van Wijk raak de karakters van het domme, preutse burgergansje Annemarie en de lieve, ongecompliceerde Miep. Met te veel rauwe overdrijving maakte Corry Arends echter van het derde liefje een ordinaire achterbuurtmeid.

De vertaling van Paul Rodenko, die hier en daar met wat verwijzingen naar actualiteit was bijgewerkt, voldeed na vijf jaar nog best. Maurits Buma verzorgde het aardige decor, waarin het spel gemakkelijk in een Hollands burgerlijk milieu kon worden geplaatst.

Anton Deering

ALGEMEEN DAGBLAD

VRIJDAG 4 OKTOBER 1968

Frisse voorstelling bij Proloog

„De geboren leugenaar” goed gespeelde spotprent

EEN JONGE, FRISSE voorstelling: „De Geboren Leugenaar” bij Proloog. Een kleurige, in speelse tonen getekende spotprent op het geruzie om mensen, zoals men dat dagelijks om zich heen kan horen.

Het is een spotprent, omdat er wel aanleiding is om zich boos te maken, maar de onredelijkheid, die deze boosheid meebrengt, krijgt een speelse maar duidelijke nadruk. De aanleiding tot de licht ontvlammende boze woorden is de zoon van een doorsnee-echtpaar, achttien jaar. Een wonderlijke fantast, die de vreemdste bedenksels voor waarheid vertelt, telkens ook nog even geloofd wordt, maar toch even dikwijls tegen de lamp loopt.

Het grappige van dit alles schuilt dus in de overdrijving, die in de regie van Leo Beyers een spitse, doorzichtige toon kreeg. Er is geen raffinement in en geen virtuositeit, maar wel iets veel aantrekkelijks: het precies weten wat dit stuk met alle luchtigheid even wilde laten zien, en dat met intelligent vakmanschap precies in rake lijnen uitwerken, tot in het voortreffelijke décor toe. Het is gewoon eerlijk, goed werk, waarin niemand zichzelf overschat maar weet wat hij kan en doen moet.

Niet dat er nu wonderwat achter dit stuk zit. Het is een doorsnee van de dagelijkse ouders-grote-zoon-verhouding, scherper en preciezer gesteld dan indertijd Annie Schmidts „De leugenaar”, want opzettelijk vereenvoudigd, geschematiseerd, ontdaan van gevoel, aan de buitenkant gehouden, en toch goed herkenbaar, zodat ieder het naar eigen believen kan invullen.

Bewondering voor iedereen in deze voorstelling maar toch in het bijzonder voor Edgar Danz in de verrassend licht gespeelde titelrol, en voor de bijzondere suggestiviteit in het spel van Iona van Wijk.

ANDRÉ RUTTEN

K. Waterhouse en W. Hall: de Geboren Leugenaar (Billy Liar); **BEWERKING**: Paul Rodenko; **Regie**: Leo Beyers; **Décor**: Maurits Buma; **Spelers**: Edgar Danz, Iona van Wijk, Fien Berghegge, Ton van Otterloo, Wilma van Klaveren, Bert Scheepens, Theo Roding, Corry Arends; **Gezelschap**: Proloog; **Première**: Stadsschouwburg Tilburg, 3 oktober.

Edgar Danz als Wim Visser, een geboren leugenaar, in het gelijknamige stuk bij de toneelgroep Proloog. Fien Berghegge speelt de oma.

Gesprek over „Een geboren leugenaar”

Try out in de Globe

EINDHOVEN, 25 juli. Zegt Leo Beyers: „Iedereen in de zaal zal zichzelf ergens in een van de personen op het toneel kunnen herkennen.” En verder: „Ik noem het modern toneel; niet omdat de situaties absurd worden geprojecteerd of omdat het spel andere kenmerken heeft, die aan het moderne repertoire worden toegeschreven. Neen, ik vind „Een geboren leugenaar” een modern stuk, omdat het een thema behandelt, dat van deze tijd is: een stuk dat appelleert aan het denkvermogen van het publiek, dat het publiek ertoe aanzet zelf te oordelen, en voor zichzelf het antwoord te vinden op de vraag waar de fouten liggen, die de kortsluiting doen ontstaan.”

Regisseur Leo Beyers en de acteurs en actrices van de toneelwerkgroep „Proloog” hebben de afgelopen zomerweken intensief gewerkt aan de realisering van „Een geboren leugenaar” van R. Waterhouse en W. Hall. „Een moeilijk te

spelen stuk. Het tekent de alledaagse sfeer in een alledaags huisje, waar in feite geen wezenlijk dramatische gebeurtenissen plaatsvinden.”

Leo Beyers regisseert — het mag bekend heten — met grote omzichtigheid. Voor hem geen spectaculair stuntwerk, maar wel een grondig uitdiepen van karakters, situaties en milieu. Hij heeft zijn regie — zo menen wij voorzichtig te mogen concluderen na het bijwonen van 'n repetitie — gericht op een realistische schildering, waarbij hij in zorgvuldig afgewogen scènes het verhaal dramatisch kruidt.

„Het stuk zal speciaal aanslaan bij mensen die jong zijn — of is het beter te zeggen: die jong denken? Het verhaal is gesitueerd in een heden-

daags industriestadje. Het tekent 't milieu in een normaal, eenvoudig gezin, dat beschikt over het comfort van deze welvaartstijd: t.v., ijskast, telefoon. Het is een leven van alledag: slapen, eten, werken. In deze omgeving weet een zoon (19 jaar) zich niet te schikken in het fantasieloze kader van het kleine gezin; hij is met zijn ongebreidelde verbeeldingskracht een onberekenbaar element in het huishouden en in het stadje. Er treden communicatieproblemen op tussen de jongeman en de vader, welke laatste beter weet om te gaan met bijvoorbeeld al de produkten van comfort, die hij verworven heeft, dan met zijn zoon. De dialoog tussen deze mensen mislukt. De jongen, die zich niet verbonden weet met zijn mate-wat men „de leugen” zou kunnen

★ Tijdens de laatste repetities — voordat het spel „Een geboren leugenaar” vrijdagavond als try out in de Globe zal worden opgevoerd — zet regisseur Leo Beyers (geheel rechts) de puntjes nog eens stevig op de i. Deelnemers aan dit repetitiegesprek van links naar rechts: Corry Arends, Bart Scheepens, Ton van Otterloo (staand), Fien Berghegge, Thea Roding (half zichtbaar), Wilma van Klaveren en Leo Beyers.

noemen, maar die voor hem een eigen werkelijkheid lijkt te betekenen.”

Vrijdag- en zaterdagavond kan men in Eindhoven kennis maken met dit spel. In het kader van de voorstellingen van het Eindhovens Vacantiecomité is men in de gelegenheid in de Globezaal van de Stadsschouwburg twee zogenaamde try-outs — een aard van voorpremière — bij te wonen. De officiële première zal later plaatsvinden.

**Eindhovens Dag-
blad 1969.06.03**

Een scène uit het spel „Een geboren leugenaar”, dat de toneelwerkgroep „Proloog” vanavond in het Globe-theater van de Stadschouwburg brengt. Links Ilona van Wijk en rechts Edgar Danz.

LEUGENAAR. — Toneelwerkgroep „Proloog” herhaalt vanavond in het globe-theater nogmaals het eigentijdse stuk „Een geboren leugenaar” van R. Waterhouse en W. Hall in de regie van Leo Beyers. Het handelt over een jongen, die het fantasieloze leven van slapen-eten-werken tracht te ontvluchten via het scheppen van wat „men” noemt leugens, maar wat hij zelf wellicht ervaart als „een eigen werkelijkheid”. Edgar Danz speelt deze jongen en verder werken mee Corry Arends, Fien Berghage, Wilma van Klaveren, Ilona van Wijk, Ton van Otterloo.

www.toneelwerkgroepproloog.nl